

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.14>

Голінська Т.М., Миколіук О.О.
м. Вінниця, Україна
Holinska.Tetiana@vspu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАСТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОСЛИННИХ ФОРМ У ВІТРАЖНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. Рослинні форми є одним із найпоширеніших і найстійкіших мотивів у вітражному мистецтві протягом усієї його історії. Вони поєднують декоративну, символічну та просторово-пластичну функції, активно взаємодіючи зі світлом, архітектурою та естетикою епохи. У статті розглядається еволюція пластичної інтерпретації рослинних мотивів від готики до сучасності, особливості стилізації в ключових стилях (ар-нуво, ар-деко), вплив техніки виконання на пластичне вирішення, а також символічне навантаження.

Ключові слова: вітраж, рослинні мотиви, пластична інтерпретація, стилізація, ар-нуво, ар-деко, декоративне скло.

Abstract. Plant forms are one of the most common and enduring motifs in stained glass art throughout its history. They combine decorative, symbolic and spatial-plastic functions, actively interacting with the light, architecture and aesthetics of the era. The article examines the evolution of the plastic interpretation of plant motifs from Gothic to modern times, the peculiarities of stylization in key styles (Art Nouveau, Art Deco), the influence of execution techniques on the plastic solution, as well as the symbolic load.

Keywords: stained glass, plant motifs, plastic interpretation, stylization, art nouveau, art deco, decorative glass.

Вітраж — унікальний вид монументально-декоративного мистецтва, де скло, світло та колір створюють динамічний художній образ. Рослинні форми (квіти, листя, лози, дерева, пальми, лотоси) з'являються в ньому з раннього Середньовіччя і залишаються актуальними до сьогодні. Їх пластична інтерпретація змінювалася відповідно до стилістичних вимог епохи: від символічної схематичності до органічної текучості, геометричної конструктивності та сучасної абстракції.

Актуальність теми зумовлена відродженням інтересу до традиційних технік у дизайні інтер'єрів, реставрації та сучасному мистецтві скла. Аналіз пластичної трансформації рослинних мотивів дозволяє зрозуміти закономірності розвитку вітражного мистецтва як синтетичного виду.

1. Рослинні мотиви у вітражах Середньовіччя та Відродження

У готичному вітражі (XII–XV ст.) рослинні форми переважно виконували символічну функцію. Виноградна лоза символізувала Христа та Євхаристію, лілія — чистоту Богородиці, дубове листя — силу та стійкість. Пластика була підпорядкована вертикальній динаміці соборної архітектури: витончені вигини, динамічний ритм, контурність. Класичний свинцевий набір підкреслював площинність і високу світлопровідність. Яскраві приклади — вітражі соборів Шартра, Нотр-Дам де Парі та Сен-Шапель, де рослинні орнаменти обрамляють біблійні сцени, створюючи ефект «райського саду».

У Відродженні та бароко (XVI–XVIII ст.) рослинні мотиви набувають більшої натуралістичності та об'ємності. З'являються акантове листя, фруктові гірлянди, реалістичні квіти. Пластика стає м'якшою, з елементами ілюзорності завдяки живопису по склу. Рослини підпорядковуються архітектурній конструкції, посилюючи декоративну пишність інтер'єру.

2. Вершина органічної пластики — стиль ар-нуво (модерн)

Кінець XIX — початок XX століття став золотою добою для рослинних мотивів у вітражі. Ар-нуво (сецесія) проголосив повернення до природи, тому рослинні форми стали головним емоційно-образним елементом.

Характерні особливості пластичної інтерпретації:

- Органічна текучість і асиметрія («удари батога»);
- Вишукані вигини стебел, пелюсток, листя;
- Натуралістичні зображення орхідей, лілій, маків, ірисів, виноградних лоз;
- Плавні, хвилеподібні лінії, що імітують рух.

Техніка Луїса Комфорта Тіффані (опалесцентне скло, мідна фольга) дозволила створювати градації кольорів, ефекти глибини та природні переливи. Скло імітувало грубе листя, пелюстки квітів, стебла. Яскраві приклади — вітражі «Дівчина з квітками вишні», серії з магноліями та деревами.

Інші майстри: Еміль Галле (Школа Нансі), Чарльз Ренні Макінтош («Троянда Макінтоша» — стилізована геометризована троянда). Рослинні мотиви в ар-нуво втрачають суто символічне значення і стають вираженням філософії гармонії людини з природою.

3. Геометризація рослинних форм у стилі ар-деко

У 1920–1930-ті роки ар-деко радикально змінює пластичну мову. Рослинні форми «механізуються»: втрачають м'якість і набувають чітких геометричних структур. Основні риси: Симетрія, ритм, ступінчастість; Перетворення пальм, лотосів, папороті на повторювані модулі (зірки, шеврони, ромби, віяла); Конструктивність і вертикальний ритм.

Техніки: прес-формоване скло, спікання, мозаїчний набір, *dalle de verre*. Насичені контрастні кольори (золото, рубін, чорний, смарагд) підкреслюють декоративність.

Відомі майстри:

- Рене Лалік — створював масивні скляні панелі, двері, люстри для лайнерів («Нормандія», «Іль де Франс»), палаців і громадських будівель. Рослинні мотиви стилізовані, поєднані з матовим і прозорим склом.
- Луї Барільє — теоретик сучасного вітража, поєднував геометризовані рослини з кубістичними елементами.

4. Сучасний вітраж: синтез традицій і нових технологій

У XX–XXI століттях рослинні форми стають вільнішими. З'являються реалістичні ботанічні зображення, повна абстракція, екологічні мотиви. Нові технології (фьюзинг, ламинація, цифровий друк, рельєф) дозволяють створювати об'ємні, світлодинамічні композиції. В Україні рослинні мотиви часто поєднуються з національними орнаментами (гуцульські, подільські елементи, вишиванка).

Порівняння з іншими стилями та вплив на сучасність:

- Готика: символічна вертикальність, підпорядкування наративу.
- Модерн: органічна текучість, чуттєвість.
- Ар-деко: геометрична динаміка. Вплив: сучасні ретроспективні інтер'єри, модульні панно, поєднання з LED та текстурами в змішаних техніках.

Таким чином, пластична інтерпретація рослинних форм у вітражі є дзеркалом стилістичних трансформацій мистецтва. Від символічної схеми готики через органічну поетику ар-нуво до конструктивної геометрії ар-деко й технологічної свободи сучасності рослини залишаються універсальним засобом вираження гармонії, краси та зв'язку людини з природою.

Цей досвід надзвичайно цінний для сучасного дизайну інтер'єрів, реставрації та художньої практики, адже рослинні мотиви здатні наповнювати простір світлом, емоціями та сенсом.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С., Кудрицький А. В. Історія декоративно-прикладного мистецтва. Київ: Либідь, 2005.
2. Кара-Васильєва Т. В. (ред.). Декоративне мистецтво України IX–XXI століть. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2019.
3. Коман Г. Експонати декоративно-прикладного мистецтва в стилі ар-деко // Актуальні проблеми гуманітарних наук. 2023. № 69. Ч. 2. С. 45–52.
4. Масол Л. Мистецтво: Підручник для 5 класу. Київ: Освіта, 2023. 192 с.
5. Prakaykaewth. Dazzling Decadence: A Look into Art Deco Stained Glass [Електронний ресурс]. 2024. URL: <https://www.prakaykaewth.com/post/dazzling-decadence-a-look-into-art-deco-stained-glass> (дата звернення: 15.03.2026).
6. Stained Glass in Art Deco Style: Patterns and Motifs [Електронний ресурс] // Dover Publications. URL: <https://store.doverpublications.com/products/9780486235509> (дата звернення: 15.03.2026).
7. The Rebirth of Stained Glass: From Medieval to Modern [Електронний ресурс] // American Ceramic Society. 2024. URL: <https://ceramics.org/ceramic-tech-today/the-rebirth-of-stained-glass-from-medieval-religious-art-to-modern-architectural-design-part-3> (дата звернення: 15.03.2026).

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.15>

Марчак Е.К.
м. Хмельницький, Україна
evelinamarchak@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПЛАСТИКИ

Анотація. У доповіді розглянуто роль текстильної пластики у формуванні художньо-графічної компетентності майбутніх фахівців декоративного мистецтва. Проаналізовано історичний розвиток художнього текстилю, художньо-технологічні принципи створення текстильних об'єктів та їх значення у сучасній мистецькій освіті.

Ключові слова: текстильна пластика, художній текстиль, декоративне мистецтво, художньо-графічна компетентність, мистецька освіта, просторове мислення, текстильне мистецтво.

Abstract. The report examines the role of textile sculpture in the formation of artistic and graphic competence of future decorative art specialists. The historical development of artistic textiles, artistic and technological principles of creating textile objects, and their importance in modern art education are analyzed.

Keywords: textile sculpture, artistic textile, decorative art, artistic and graphic competence, art education, spatial thinking, textile art.

Сучасна мистецька освіта спрямована на формування всебічно розвинутої особистості майбутнього фахівця, здатного поєднувати теоретичні знання, художне